

Автори: Б.В. Єгоров, д.т.н., професор, академік НААН України, О.С. Струнова, аспірант кафедри технології зерна та комбікормів Одеський національний технологічний університет

Частина 1. Початок. Закінчення – у журналі «Корми і Факти» №8-2022

Особливості законодавчого регулювання експорту комбікормової продукції з України до країн ЄС

За даними Державної служби статистики України, після підписання Угоди про Асоціацію між Україною та країнами-членами ЄС (далі – Угода) та застосування Розділу IV Угоди, експорт товарів і послуг з України щороку збільшувався та досяг станом на 2022 рік 68,39 млрд дол. США. Це найбільші показники після 2012 року (68,81 млрд дол. США). Після початку агресії РФ у 2014 року, ринок експорту переорієнтувався зі східного напрямку на торгівлю до країн ЄС, що потребувало значних витрат для держави на гармонізацію законодавства та системи Державного контролю, витрат підприємців на адаптацію до відповідних стандартів та вимог, та відповідно часу реалізації.

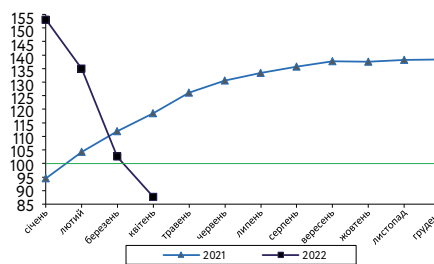
Також, за даними Державної служби статистики України, у січні-квітні 2022 р. експорт товарів становив 16712,4 млн дол. США, або 87,7% порівняно із січнем-квітнем 2021 р., імпорту – 16742,0 млн дол., або 82,5%. Негативне сальдо склало 29,6 млн дол. (у січні-квітні 2021 р. також негативне – 1236,7 млн дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 1,00 (у січні-квітні 2021 р. – 0,94). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 215 країн світу.

Країни ЄС залишаються найбільшим торговельним партнером України. Питома вага цих країн у зовнішньоторговельному обороті товарів і послуг України у 2021 році становила 40%. Найбільша частка товарів в українському експорті належить продукції АПК та харчовій промисловості (41%). За підсумками 2021 року Україна експортувала агропродовольства (групи 1-24 УКТЗЕД, а також казеїн, альбуміни, шкури, хутро, вовна та ін.) на суму 27,9 млрд дол. США.

Потенціал для українського виробника вивести свою продукцію на ринок країн ЄС для налагодження постійних та взаємовигідних зовнішньо-

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) експорту товарів

([©] Державна служба статистики України) (у % до відповідного періоду попереднього року)

економічних відносин збільшувався щороку.

Рішенням Європейського союзу 4 червня були скасовані торговельні обмеження на експорт товарів до країн ЄС. Ідеться про квоти, мита й антидемпінгові заходи. Це безпрецедентний захід, бо до сьогодні ніколи ще комісія ЄС не робила таких поступок для жодної країни. Ринок країн ЄС – чи не єдиний ринок збуту, який на сьогодні залишився в українських товаровиробників. Рішення комісії ЄС передбачає скасування всіх торговельних обмежень для українського експорту, однак неторговельні залишаються. Тобто питання контролю та гарантій високої якості є актуальним. Але для вирішення цього питання обов'язковим є виконання ряду законодавчих вимог у регулюванні процесів виробництва для дотримання відповідного рівня якості продукції.

Згідно Угоди з 01.01.2016 товари, вироблені в Україні мають можливість експорту до ЄС в наступних торговельних режимах: загальний (erga omnes - «щодо всіх») та преференційні в рамках Генеральної системи преференцій і преференційних в рамках Угоди (режим вільної торгівлі). Режим експортування визначається формою сертифіката про походження товару («декларація-інвойс»), що надаються при мит-

ному оформленні. Для отримання сертифікату походження або оформлення «декларації інвойс» експортер зобов'язаний підготувати відповідні документи, що підтверджують, що товар, який декларується, має походження згідно положень Протоколу I Угоди.

Для реалізації продукції на ринку ЄС розрізняють два види вимог: обов'язкові та добровільні. Обов'язкові вимоги є безумовними та закріплені в нормативно-правових актах ЄС та країн-членів ЄС.

Добровільні вимоги для українських потужностей, що співпрацюють з певними категоріями контрагентів (наприклад, великі європейські продовольчі мережі) зазвичай виявляються обов'язковими для дотримання. Виконання усіх вимог українськими виробництвами дає змогу легально перевести товари на митну територію Європейського Союзу.

Найбільш суворими серед категорій вимог регуляторного поля ЄС є вимоги саме до якості товару. Взаємозв'язок між такими факторами як збалансовані якісні комбікорми, фізіологічний стан, умови утримання сільськогосподарських тварин та птиці та мікрофлора системи травлення обумовлює нормальне функціонування екосистеми травного тракту тварини та впливає на їх продуктивність. Науково встановлено і на практиці підтверджено, що лише за повноцінної та збалансованої годівлі сільськогосподарські тварини здатні максимально реалізувати свій генетичний потенціал продуктивності. У передових господарствах, де раціони баланують за 20–30 показниками, отримують найвищі результати щодо реалізації генетичного потенціалу продуктивності тварин.

За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), через велике поширення мікроскопічних грибів практично в усіх біотопах та через їхні високі адаптивні влас-

тивості щороку плісневими сапрофітами уражується до 25-40% кормів.

За останні 10 років в Україні разом з інтенсифікацією виробництва комбікормів змінилися і підходи щодо управління якістю кормових та харчових продуктів. Підписання Угоди стало поштовхом для ряду змін у законодавстві України. Набули чинності Закони України «Про державний контроль та дотримання законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», 2017 р., «Про безпечність та гігієну комбікормів», 2018 р., розроблені з метою гармонізації законодавства України щодо державного нагляду (контролю), що здійснюється з метою перевірки виконання законодавства України про безпечність та якість харчових продуктів, кормів, здоров'я і благополуччя тварин відповідно до Регламентів ЄС № 854/2004, № 882/2004, №669/2009 та Директиви Ради ЄС № 97/78/ЕС. 07 травня 2022 року Уряд ухвалив По-

станову, яка затверджує особливості здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин, державного ветеринарно-санітарного контролю в умовах воєнного стану, якою унормовано на період воєнного стану в Україні процедури здійснення державного контролю за дотриманням законодавства та державного ветеринарно-санітарного контролю, та визначені особливості їх проведення.

Відповідно до закону «Про безпечність та гігієну кормів», який набув чинності з початку 2021 року чотири наступні роки дозволяється безперешкодно ввозити та використовувати в Україні без державної реєстрації корми та кормові добавки, дозволені в країнах ЄС. Дозвіл поширюється і на фасовані корми, виготовлені з використанням кормових добавок, зареєстрованих у Євросоюзі, якщо такі корми походять від виробників, потужності яких роз-

ташовані або в Україні, або в державах-членах ЄС, або мають дозвіл на ввезення до ЄС. Дозволяються виробництво, ввезення або пересилання на митну територію України, обіг та використання готових кормів, преміксів та кормових добавок, зареєстрованих відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину», за умови наявності дійсних реєстраційних посвідчень, виданих на відповідні готові корми, премікси чи кормові добавки.

Комбікорм повинен відповідати всім вимогам нормативних документів, що поширюються на комбікорми, призначені для використання в годівлі тварин усіх видових, статевих та вікових груп. Чинні національні державні, міждержавні, галузеві стандарти передбачають широкий перелік показників якості та безпеки готової продукції.

Це означає, що якщо продукти харчування і корми, що ввозяться в ЄС, порушують положення цих законодавчих актів, вони не можуть бути допущені для розміщення на ринках ЄС.

Табл. 1. Загальні законодавчі вимоги та нормативно-правові акти щодо експортування комбікормів до ЄС відповідно до Регламентів комісії ЄС

Загальні вимоги до гігієни кормів	
<p>Загальні принципи та вимоги законодавства про харчові продукти Регламент (ЄС) № 178/2002 Європейського парламенту і Ради від 28 січня 2002 року про встановлення загальних принципів і вимог законодавства про харчові продукти, створення Європейського органу з безпечності харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпечністю харчових продуктів.</p> <p>Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до годування тварин Регламент № 183/2005 Європейського парламенту і Ради ЄС, що встановлює санітарні норми відносно кормів; Регламент комісії ЄС № 141/2007 від 14 лютого 2007 включаючи вимоги до затвердження відповідно до Регламенту (ЄС) № 183/2005 Європейського Парламенту та Ради з кормового бізнесу підприємства з виробництва або розміщення на ринку кормових добавок категорії кокцидіостатів та гістомоностати.</p>	<p>Регламент ЄС № 183/2005 направлений на забезпечення безпеки кормів у харчовому ланцюгу, від первинного виробництва кормів і до моменту безпосередньо годування с/г тварин або птиці; Загальне зобов'язання операторів стежити за безпекою харчових продуктів і процесів у рамках своєї відповідальності; Загальні санітарно-гігієнічні умови для первинного виробництва й детальних вимог на всіх етапах виробництва, переробки та розповсюдження продуктів харчування; Мікробіологічні критерії на основі критеріїв ризику; Процедури на основі принципів аналізу ризиків і критичних контрольних точок (НАССР); Обов'язкова реєстрація усіх бізнес операторів; Система затвердження для випадків, пов'язаних із більш чутливими речовинами.</p>
Особливі вимоги щодо маркування кормових матеріалів та комбікормів	
<p>Регламент (ЄС) №767/2009 Європейського парламенту і Ради від 13 липня 2009 про введення в обіг і використання кормів, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1831/2003 Європейського Парламенту і Ради та скасовує Директиву Ради 79/373/ЄЕС, Директиву Комісії 80/511/ЄЕС, Директиви Ради 82/471/ЄЕС, 83/228/ЄЕС, 93/74/ЄЕС, 93/113/ЄС та 96/25/ЄС, а також Рішення Комісії 2004/217/ЄС; Регламенту комісії (ЄС) № 68/2013 від 16 січня 2013 року щодо Каталогу кормових матеріалів; Директива Ради 90/167/ЄЕС від 26 березня 1990 року, що встановлює умови, що регулюють приготування, розміщення на ринку та використання лікувальних кормів у Співтоваристві; Директива комісії 2008/38/ЄС від 5 березня 2008 року про встановлення переліку передбачуваних використань кормів для тварин для особливих поживних цілей; Директива комісії 82/475/ЄЕС від 23 червня 1982 року, що визначає категорії інгредієнтів, які можуть використовуватися для маркування комбікормів для домашніх тварин.</p>	<p>Законодавство ЄС встановлює перелік матеріалів та інгредієнтів, обіг або використання яких у годуванні тварин є забороненим, а також списки матеріалів, дозволених для використання в певних кормах тварин. Продукти повинні відповідати специфічним вимогам маркування та упаковки, таким, як перелік матеріалів та інгредієнтів і їх позначення, що повинні бути відображені на етикетці, а також обмеженням у зв'язку з типом упаковки або контейнерів для збірних кормів.</p>